Ч. 88. (10.764). Львів, четвер 22. квітня 1926. Oplata pocztowa opłacona ryczałtem Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Відновлена активність.

Дипльоматичні заходи Чічеріна.

Керманич радянської закордонної політики Чічерін виявляв значну дипльоматичну активність уже давно, бо ще перед заключенням льокарнських договорів. Тоді вибрався він навіть у довгу дипльоматичну подорож до Варшави, Берліна та Парижа. Мета тої подорожі була відома. Він бажав не допустити до того, що сталося в Льокарні. Та всеж усі заходи Чічеріна зійшли нінашо. В Европу вселився дух Льокарна.

Радянська дипльоматія свідома своєї поразки притихла і свою активність припинила. Притих і Чічерін. Зате до слова прийшла комуністична преса, що оцінювала Льокарно надзвичайно скептично. Вона запевняла, що дух Льокарна не має нічого спільного з духом мира, але навпаки, започатковує в Европі нову добу непорозумінь. Мовчанка і неактивність радянських дипльоматів тривала довго. Правда, що втративши надію на ослаблення успіхів англійської політики в Европі, та дипльоматія звернула всю свою увагу на китайські події. Здавалося, що там удасться Англію доконати. Та скоро й там надії радянських дипльоматів розвіялися, а їхні рахунки показали себе цілком нестійними.

Та прийшла Женева з її невдачею. Німеччина до Ради Ліґи Націй не ввійшла. Повилазили на верх нові антагонізми. Ліґа Націй поділилася. Польсько-німецькі відносини на терені Ліґи приняли напружені форми. В наслідках дух Льокарна при тій першій нагоді поважно себе скомпромітував.

По женевській невдачі заметушилися радянські дипльомати. Чічерін посягнув по призабуту дипльоматичну активність. В Москві відбулися зїзди всіх радянських полпредів (політичних представників) у Европі. Довго вони аналізували положення, довго радили, та в результаті приняли постанови про відновлення дипльоматичної активности.

Чічерін виголосив перед представниками европейської преси в Москві обширне експозе. В ньому він закликав усі держави ні більше ні менше, а до творення спільного фронту проти Англії (розум. зі СРСР на чолі), котра веде шкідливу для европейських держав політику, яка бажає заколотити теперішній мир новою війною зі СРСР. Чічерін натякнув, що СРСР. бажає мира як ніхто в світі, та цьому на перепоні Англія. Отже континент мусить себе ізолювати від Англії. Льокарно теж — на думку Чічеріна — діло Англії, що веде Европу до нових нещасть.

Слідом за тим експозе пішли й діла на дипльоматичному полі. На запрошення до участи в конференції для справ загального роззброєння Чічерін відповів окремою нотою, в якій відмовив участи СРСР в конференції, підкресливши одночасно, що без роззброєння СРСР не можна собі уявити роззброєння, бож перш за все сусіди СРСР мусітимуть зброїтися. В щирість миролюбивої політики ініціяторів конференції він не вірить. СРСР хоч і дуже бажає роззброєння, то всеж делеґатів на конференцію післати не може вже хоч би тому, що вона має відбутися на швайцарській території, а відомо, що Швайцарія не може дати ніякої запоруки про особисту безпеку для радянських делеґатів. Остаточно справа скликання конференції поважно загрожена. (До цього причинилася в останньому часі в великій мірі і Америка).

Одночасно почав СРСР переговори з Німеччиною тим разом політичні. Европейські учасники Льокарна заворушилися. Преса переповнилася сензаційними відомостями про ґарантійний пакт між Німеччиною та СРСР, що стоїть в разячій суперечности з Льокарном. Вона наводила навіть три головні точки того пакту: 1) на випадок нападу на одну зі договорюючих держав зі сторони третьої держави, друга держава зберігає невтральність. 2) обі держави обовязуються не нападати на себе і не брати участи в нападі инших, 3) обидві держави зобовязуються не приймати участи в політичних, економічних і фінансових підприємствах, спрямованих проти одної з них. В заінтересованих ці точки викликали паніку. Появилися енунціяції Штрез., в яких він виразно запевняв, що німецько-радянські переговори в ніякому випадку не нарушать льокарнських договорів. Німецькі амбасадори в Парижі та Берліні успокоювали тамошні французькі та англійські урядові кола. Але по нинішний день істота німецько-радянських переговорів незідома. Вони в повному ході, а Штреземан заявив, що скоро дійдуть до кінця. Отже в даному випадку активність Чічеріна може дійти до корисних наслідків.

Та ця активність не обмежилася тільки в відношенні до Німеччини. Оживилися і переговори СРСР з Францією, на яку теж покладає радянська дипльоматія значні надії в її протианглійській політиці. Ба що більше, СРСР виступив з ініціятивою заключення ґарантійних пактів з прибалтійськими державами, в тому числі з Польщею, Литвою і Фінляндією. Вся ця акція теж спрямована проти Англії. Про ініціятиву Чічеріна в справі ґарантійного пакту з Польщею чули ми вже і з уст ґр. Скшинського. Ґр. Скшинський сказав і про відповідь, яку дістав Чічерін. Польща стала на становищі, що може ґоворити про такий пакт тільки тоді, якщо він буде заключений із иншими сусідами СРСР. Скшинський мав на думці Румунію. Найновіші відомости кажуть про такіж заходи Чічеріна і перед фінляндським урядом. У Польщі вся правиця, а з окрема найправіщий споміж правих посол Стронський захопився пропозиціями Чічеріна. Тай Скшинський наміряв їхати з ревізитою до Москви. Події останніх днів у Польщі стали йому очевидно на перешкоді. Чи до якихнебудь ґарантійних пактів між прибалтійськими державами і СРСР дійде, чи ні, то всеж радянська дипльоматія виявила на протязі двох останніх тижнів неабияку активність та ініціятиву.

Вся ця робота має на меті розбити та звести в нівець льокарнські договори, а щонайменше їх скомпромітувати в очах цілого світа. Покищо не всі заініційовані Чічеріном заходи мають вигляди на успіх, та всеж вони псують кров передовсім англійським дипльоматам, бо вся та робота звернена проти Англії.

Продовження чи зломання Льокарна?

Акція союзних держав і промова Штреземана.

Розмови початі представниками Німеччини і СРСР. з метою підписати реасекураційний пакт дають привід до щораз нових здогадів про зміст цього пакту. З огляду на те, що мент підписання пакту зближається швидкою ходою, союзні держави почали вже спільну акцію проти таємних переговорів. Англійський посол у Берліні вже інтервеніював у цій справі у німецькім міністерстві закордонних справ, а за його прикладом піде Франція та Італія. Та одночасно сам міністр закордонних справ Штреземан, відпочивав у Льокарні. Він поїхав туди у глибокім пересвідченні, що спроба його уряду порозумітись з радянським урядом щодо можливих воєнних конфліктів є вповні згідна з духом льокарнських договорів. Вертаючись з Льокарна, він задержався у Штрасбурзі, де взяв участь у річнім конґресі людової партії Віртемберґії і там сказав довшу політичну промову. Він заявив, що покищо не може багато сказати про текст німецько-радянського договору, заки цей непідписаний, але впевняє всіх, що дух цього договору йде по лінії льокарнських трактатів. Його мета — замирити Европу. Погляд радянського уряду, буцім-то Льокарно звернене проти Москви, є хибний. Так само хибний погляд тих, які добачують в німецькій акції нарушення Льокарна.

З цього всього покищо ясно одно — кожна держава впевняє нині, що працює для зміцнення мира, а творцям Льокарна важко означити, які передвступні засоби для скріплення такого мира суперечать духові Льокарна. Дух цей віє куди хоче.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Світова економічна конференція.

Підготовчі наради і трудноші програми.

У найближчих днях збирається в місті европейських нарад — Женеві, ще одна нарада. Може важніша, як дотеперішні, коли брати на увагу долю міліонів. Радитиме під покровом Ліґи Націй комітет знавців, як підготовити міжнародню господарську конференцію. У цьому комітеті засядуть неабиякі фаховці — і французький великий промисловець і бувш. неоднократний міністр Люшер, який дав почин до цих нарад і італійський потентат Піреллі, і один з провідників торговельної політики у Франції Серруюс, більше славні з діл, як з імени.

Комітет має означити точну програму праці для намірено конференції. Нелегке це завдання вбрати в рямки тисячні питання европейського економічного життя. Мета конференції — означити засоби для переможення труднощів цього життя. На ній засядуть не представники урядів і не дипльомати, а фахові люде, які замісць рішень, резолюцій чи нот, вдоволяться справозданнями знавців, себто діягнозою лікарів, які ствердять недужий стан і висловлять свою пораду. Покищо відомо, які питання будуть відокремлені з цих нарад: про міжсоюзні довги і про еміґрацію. Є це тактична уступка в користь Зєдинених Держав, яких хотять приєднати для конференції а яких легко можна вразити торкнувшись цих двох болісних місць америк. політики, суперечної з европейською. Нелегко буде промовчати такі справи у фахових економічних нарадах. Адже американські довги є одним з найбільших тягарів на згорбленій спині Европи. А справа висилки безробітних за море? На конференції не забудуть пригадати представникам Зєдинених Держав, що є в Америці країни, які радо приймуть европейських еміґрантів.

Франція та Німеччина зібрали вже величезний підготовний матеріял для загаданої конференції. Англія не виявляє надто великої метушні мабуть тому, що економічні справи є в неї предметом щоденних нарад і матеріял майже готовий. Позитивна програма праці европейської економічної конференції зарисується щойно після першого зїзду знавців у Женеві. Нема сумніву, що діяльність наміченої конференції торкнеться не одної з основних причин нинішньої европейської та світової кризи.

Red. czas. „Diło“ Pr. 180/26. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Diło“ Nr. 83 (10759) z dnia 16. kwietnia 1926 roku pod tytułem: „W perełomowij chwyli“ a) między słowami: pozrywdrzenyjmy.. a słowami: Z dobre. b) między słowami: Inaksze u nas... a słowami: Najkraszczym, c) między słowami: Stopy... a słowami: Ocireuni, d) między słowami: bezrobitna... a słowami: Wkinci, e) między słowami: w riszuczij chwyli... a słowami: (Hucenl) zawierają ad a) znamiona występku z § 302 i 305 uk., ad b) znamiona zbrodni z § 65 a) u. k. i występku z § 302 uk., ad c) d) i e) znamiona zbrodni że zatem zarządzoną przez Prokuraturę uznał dokonaną 14. kwietnia 1926 r. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów dnia 17. kwietnia 1926.

Hawel.

100 зол. Гучвська вміть казала себе везти до Іванусової хати, там почтвала, казала собі дати на ворожу когута, корець бараболі та пів міряна жита. За все це записала йому щось як, який поміг йому... прозріти і звернутись до лікаря, якому оповів усі пригоди своєї „чортівської недуги".

— З міської хроніки. Голубар Вовчук посварившись з жінкою, почав її бити прилюдно на Краківській площі, а коли в це вмішались два поліцаї, побив і їх, відобравши їм револьвери. Щойно 8 поліціїв дало йому раду. Не диво, що з таким атлетом не може нічого вдіяти жінка.— Львівський адвокат Гвіщевський, що сидить у вязниці за ошукаєства, виявив недобий свій талант і там. Не маючи ні кодексів, ні бюрка, почав вести у вязниці між товаришами недолі адвокатську канцелярію, приготовляючи їм різні жалоби, відклики та судові заяви. Пробував навіть робити торговельні трансакції, але попав на таких самих хитрунів як він сам, які обіцюють собі золоті гори, а в кишені мають діри.

— Бандитизм. Трьох бандитів напало у Львові вночі на вул. Стебницькій (Замарстинів) на робітника Івана Кораба та збили його. Поліція сподіється найти злочинців.

— Ціни на книжки. Недавно передавали ми звістку про куплю на ліцитації копії біблії Гутенберга американським мільйонером колекціонером д-ром Розенбахом з Філядельфії за 106.000 долярів. Тепер цей примірник відкупила філянтропка Гаркнес за 120.000 дол. і подарувала його до бібліотеки одного з університетів. Майже одночасно в Льондоні продали рукопис з 12 глав повісти Томаса Гарді за 1.500 фунтів. „Таймс" каже, що ціна за біблію є найвища, яку заплатили досі за стару книжку, а ціна за рукопис Гарді найвища за книжку живого письменника. Український інтелігент, який волить завсіди замість книжки витратити ці гроші на пиво, похитає здивований головою і назве цих аматорів книжок щонайменше чудаками.

— Творцеві міжнародньої мови др. Заменгофові поставили у Варшаві памятник есперантисти всього світу.

— Катастрофи. В Японії великі пожежі лісів під м. Кобо. — На гавайських островах вибух вульвана Мауна-Льоа і зазнав 15 домів. — Два літаки впали нещасливо: один італійський, на аеродромі в Центочелє, вбивши летуна та пасажира, і другий данський, біля Копенгагена, з таким самим сумним наслідком.

— По широкому світі. Турецький уряд проголосив мобілізацію шість наймолодших річників резерви. — Китайські генерали, що заволоділи Пекіном домагаються відкликання радянського амбасадора Караханa за комуністичну агітацію, погрожуючи арештом. — У Пекіні появляється голод. — Голова міжнародньої торговельної палати д-р Ліф, з генеральним секретарем Долеан (з Парижа) виїхали до середньої Европи для дослідів над економічними умовинами. — В околицях Білгороду відчули сильне підземельне потрясення. — Президент грецької републики Пангальос проголосив амнестію для всіх міністрів засланих за зкову на острів Санторіни.

— З театру. Премієра песи Я. Мамонтова „Над безоднею", яке являється найкращим оригінальним твором в нашій драматичній літературі сучасної доби, відбудеться в пятницю 23. ц. м. П-ні С. Федорцева матиме нагоду виявити увесь свій артистичний хист у трудній, скомплікованій ролі Марини. Песа ця вимагає надзвичайно акустичної салі і дуже доброго оборудування сцени, тож дирекція винайняла на цю виставу театр „Багателя" (вул. Рейтана). Білети можна замовляти відтепер в Союзному Базарі.

— З кіна. У кіні „Лев" іде фільма з відомого роману Крашевського „Хата за селом (Циганка Аза). — У кінах „Коперник" і „Марусенька" почалась вистава песи „Венера з Монтмартру" в 8 діях, з Лією Мара, Ольгою Чеховою і Яхом Тревором у заголовних ролях.

— Ucrainica. В „Прагер Пpecce" з 17. ц. м. поміщена нотатка п. з. „Шевченко в болгарській літературі". В літер. додатку того самого органу з 18. ц. м. находимо замітку про участь Українців в інтернаціональному конгресі бібльофілів і бібліотекарів у Празі.

— § 19. На основі § 19 п. з. прошу помістити отсе спростування: В 65 ч. „Діла" з дня 25. III. 1926 є допис, що відноситься до моєї особи, а іменно: „Малемький запит до львівської консисторії". Цей цілий допис є неправдивий і оснований лише на особистих претенсіях. Неправдою є, немовби я не викупив поліси товариства „Дністер" на обезпечення церкви і не заплатив (4·30 зол.), а правдою є, що полісу викуплено й видано вексель товариству „Дністер". Неправдою є, що обезпечення церкви перейшло до ПДВО., а правдою є, що ПДВО. хотіло в себе обезпечити церкву і всі парохіяльні будинки, одначе по довшій полеміці обезпечення залишились в тов. „Дністер". Неправдою є, що з моєї причини 50 поліс зверезно тов. „Дністер" до сторна, а правдою є, що звернено 50 поліс завдяки недбалости агенції і неправдою є, що священство бокує від мене, а правдою є, що духовенство дуже радо зі мною перебуває, чого доказом день 7. IV. 1926, коли то було у мене в дома 6 священиків. Неправдою є, що я окружився слугобою-латинниками, а правдою є, що одинока моя служниця є гр.-кат. — Тучне, дня 15. квітня 1926. — *о. Зенон Шмігевич.*

— Спростування чи пояснення? Високопов. пане Редакторе! Відносно до статті поміщеної в „Ділі" з дня 11. н. м. ч. 79 (10754) під заголовком: „Наші руські" колись і тепер. „Політична метушня", прошу на основі § 19. прес. закона помістити в шан. часописі отсе спростування: Неправдою є, щоби: „на днях в Обществі Качковського відбувся така конференція „русских", а взяли в ній участь не лише „вітелі" з під стягу Лісковацького і Черкавського, але й д-ра М. Глушкевича". Натомість правдою є, що я, як голова товариства ім. Качковського, жоканю тогож товариства на ніяку конференцію, а також і на конференцію Руських не відступав, ані в цьому місці, ані взагалі, від коли уряд голови Товариства виконую, проте і сам в ось такій конференції участи брати не міг. Прошу прийняти слова правдивої пошани, з якою я пишусь *д-р Маріян Глушкевич*, предсідник товариства ім. М. Качковського. — Від Редакції: Спростування п. др-а Глушкевича має на меті виказати, що конференція „русских" не відбувася в помешканні (в канцелярії) „Общ. Качковського", яке — яко товариство освітне — не займається політичними справами. Згадуючи про відбуту конференцію, не підкреслювали ми того, що простує п. д-р Глушкевич, а в слова: „в „Общ. Качковського" вкладали ми ширше розуміння, себ-то в будинку, що є власністю того „общества".

Посвячення новозбудованої

СТЕПЕНИЦІ на площі „С-Б"

відбудеться в неділю, дня 25.IV. ц. р. о год. 11·30 перед пол., на яке запрошується усе громадянство м. Львова. — ВИДІЛ. 1—2

Дописи.

Чортків. (*Проти учителя Українця*). Шкільний інспектор Бутиковський старається різними способами усунути всіх українських учителів з повіту. Робить він це або шляхом редукції або шляхом нічим неоправданих дисциплінарок. Коли ж хоче позбутися сталого учителя, то так довго збирає різні матеріяли, так довго велить шпіонувати свою жертву, поки не збере їх настільки, щоб могти його як уже не зовсім позбавити хліба, то принайменше позбутися з повіту. Останню методу примінив він просто зразково до сталого учителя в Мухавці чортківського повіту, п. Степана Маркевича, якого після розправи перед дисциплінарним урядом, зложеним, розуміється, з самих Поляків, засуджено на перенесення з чортківського повіту до місцевости, яку йому визначить міністерство освіти у Варшаві. Справа п. Маркевича настільки знаменна й цікава, що ми спинимося на ній докладніше. Учитель п. Ст. Маркевич мав посаду сталого учителя в 3-кл. школі в Мухавці від 1. листопада 1921, куди прийшов з Божикова в підгаєцькім повіті. Спочатку не підношено проти нього ніяких закидів, але з хвилею, як Поляки забажали оснувати в селі польську експоновану школу для дітей кількох латинників, треба було українського учителя вигризти. І посипалися доноси за доносами (учитель Станіслав Кшижановський, Леон Обельський і зичний душехват кс. Людвік Дембський), в яких „доказувалося" інспекторові, що учит. Маркевич ширить у селі опір проти польської школи, намовляє до її бойкоту і т. п. Коли ж в 1924 р. польську експозитуру злучено з українською школою в одну 3-кл. школу з польською мовою навчання, польські можновладці рішили зробити з управителем школи Українцем короткий процес: інспектор, без провірення доносів, кинув на нього дисциплінарку і завісив його в урядуванні (4. грудня 1924). Протест Маркевича міністерство освіти, розуміється відкинуло. За те дисциплінарний уряд при повіт. шк. раді в Чорткові розбирав справу Маркевича аж на трьох засіданнях, на яких оборонцями виступали д-р А. Горбачевський і д-р М. Видрак. Ціла розправа виявила одно, а саме святкування в дні 17. травня 1924. р. школою в Мухавці роковин знесення панщини і неоголошення як слід початку шк. р. 1924/25. І за ці „провини" засуджено п. Маркевича на перенесення на инше службове місце, яке визначить міністерство, розуміється, без звороту коштів перенесення. Инших „злочинів" (а було їх в акті обвинувачення аж 12, м. н. і такий, як „піддержування 6 учениць римо-кат. обряду, що не хотіли ходити на римо-кат. релігію") п. Маркевичу не тільки не доказано, але навпаки — виявилося, що це були звичайні наклепи. А все таки українське село позбавлено українського учителя, бо проти поданого вище присуду нема ніякого відклику. Ось так польські можновладці господарять на нашій землі, добираючись до українського учительства вже навіть поголовно.

Зі спорту.

Біг навпростець.

Дня 18. квітня ц. р. відбувся у Львові другий міжклюбовий біг навпростець на віддалення 3 км. і 2 км., улаштований легко-атлет. секцією спорт. т-ва „Україна". До бігу зголосилося 32 учасників з усіх львівських українських спортових товариств, яких поділено на дві групи: старших і молодших. Для старших траса 3 км., для молодших 2 км.

Траса бігу 3 км.: Площа С.-Батька, через стрийську рогачку в напрямі стрийського городу, полем біля сп. т-ва „Погоня", перетинаючи дорогу — до електрівні, доріжкою через „Східні Торги", до парку Кілінського, вулицею Стрийською на площу С.-Батька. Точно в 10·30 год. розпочалися змагання.

З початку учасники держаться разом, біжать спокійно, весело. Цей великий гурток різнородних красок гонців у проміннях весняного сонця робив приємне враження. Але вже небавком (по 1000 до 1.100 метрів) цей гурток розбивається і тягнеться вже гусаковато. Провадить його Жарський І., висуваючись на 40—50 метрів наперед. Це висунення додало учасникам більшої скорости, руху, енергії, але за те Жарському — непередбачену кінцеву невдачу. За ним біжать: Климко (найбільший противник Ж.), Барусевич І., Кордуба, Козоль, Білик. Між ними ведеться гаряча боротьба за першенство. Положення поважно змінається щойно 500—50 метрів перед метою. Барусевич І. (відомий український спортовець, найкращий воротар копаного мяча у Львові), що дотепер біг рівномірно, без напруження, випадає нагло з четвертого місця, відбігає кількома кроками від Климка й поважно загрожує Жарському. Між ними ведеться завзята боротьба. На 300 метр. перед метою першенство одержує Барусевич. Жарський намагається вирівнати стрячене, але вже не може. Простір віддалення за великий.

Перший до мети прибігав Барусевич І. в часі 11' 45" (3 км.), другий Жарський 30 метр. за першим, третій Климко три метри за другим, четвертий Кордуба, пятий Мулькевич І. два метри за четвертим, шестий Семчина (в дуже добрій формі). Трьох учасників у половині траси відступило. Решта прибула також в добрій формі.

Барусевич у тих змаганнях показав гарну тактику, витрівалість та орієнтацію. При пильній і систематичній праці зможе осягнути гарні висліди в бігах.

Біг для молодших на віддалення 2 км. відбувся також добре. Перше місце дістав Бойко в часі 10'46" (2 км.), друге Когут, третє Кубішин, четверте Качала, пяте Савка. Більша часть учасників — члени „України". Організація бігу була добра. Зазначити треба вкінці, що ідея українського спорту поширюється незвичайно гарно, передовсім в колах гімназійної і реміснічої молоді.

К. Муль—вич.

Відозви й комунікати.

Комунікат Головного Комітету для вшанування 10-ліття смерти Івана Франка.

1) З початком лютого ц. р. після наради делегатів поодиноких просвітних, культурних і добродійних установ рішено приступити до оснування Комітету для вшанування 10-ліття смерти Івана Франка.

2) У склад Комітету увійшло 38 організацій просвітних, культурних і добродійних. Президія Комітету: М. Галущинський як голова, І. Огієнко і д-р К. Студинський як заступники, В. Мудрий як секретар, І. Стронський як скарбник. Провірочна комісія: О. Терлецький, І. Филипович і д-р Е. Бурачинський. Комісія святочного обходу: І. Огієнко, д-р Ст. Люткевич, В. Барвінський, М. Довган, д-р М. Рудницький, С. Гупало. Комісія будови памятника: д-р К. Студинський, інж. К. Мудрак, інж. В. Тавч, П. Холодний, К. Бандрівський, д-р С. Шухевич, М. Козенюк.

3) Комітет, президія й обі комісії мали досі 10 засідань.

4) Редакцію вибору творів І. Франка й написання життєпису віддано п. М. Возняковi.

5) Проект памятника доручено до виготовлення арт. І. Трушові.

6) Святочні картки до незабутнього вшанування виготовить арт. Р. Лісовський.

7) Ухвалено відозву до громадянства в справі 10-ліття смерти Франка.

8) Всякі грошеві посилки і вплати з концертів, зборів, пожертвувань просимо пересилати на адресу Центробанку, Львів, Ринок 10/II, на щадничу книжечку ч. 700.

9) З усякими запитами й інформаційними дописами в справі святочних обходів, просимо звертатися на адресу Комітету (Львів, Ринок 10/II., Т-во „Просвіта").

У Львові, дня 21. квітня 1926.

За Комітет:

М. Галущинський голова. *В. Мудрий,* секретар.

✝ Посмертна згадка.

Теодора з Зафійовських Пісецька, вдова по о. Кипріянові парохові Котузова, упокоїлася в Бозі 8. квітня 1926 в Зелений у свойого зятя о. Т. Пікуса проживши 77 літ. Женщина високих чеснот, свідома патріотка, що до послідньої хвилі живо інтересувалася народнім життям, тип жінки священика у найкращім значінню. Зі щирим жалем численне духовенство і много народа віддало її послідню прислугу і відпровадило на вічний спочинок. Вічна її память. 1576 1—1

ОПОВІСТКИ.

Публичний виклад д-ра Максима Музики „Про бактерії" відбудеться в неділю дня 25. квітня ц. р. о год. 6. вечором в бібліотеці „Просвіти", Ринок 10, II. поверх, через ґалєрію. Вступ на виклад вільний. 1600 1—1

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

уділу 1 долар). Перший рік істнування пройшов під знаком памятних девальвацій, вальоризацій і т. д., словом у боротьбі з фінансовими труднощами. В цей трудний період кооперативі прийшли з довільною допомогою наші заморські сестри і брати, котрі своїми доляровими уділами фактично вдержали її упадок. За час істнування кооперативи „Труд" побрало у нас науку крою і шиття понад 100 осіб, жінок і дівчат (міських і сільських). Робітню кооперативи обслугує стало 13 фахових сил.

Вступаючи в третій рік корисної праці, кооператива „Труд" стоїть уже на твердому ґрунті, посильно й совісно виконує свої громадські обовязки. Дирекція кооперативи з нового (1926) року значно побільшила продукцію своєї робітні і крім дамських і діточих убрань приступила до масового виробу деяких специяльних річей, як для потреб краєвих, так і на експорт в Америку й Канаду.

Специяльністю кооперат. „Труд" у Тернополі є: 1) Дамська й діточа конфекція: плащі, костюми, сукні, блюзки і т. д. від простих до найвибагливіших фасонів, після найновіших заграничних моделів. 2) Білизна: дамська, мужеська й діточа, повні шлюбні виправи. 3) Модиярство: Дамські й діточі капелюхи і шапочки, наймодерніших фасонів. 4) Церковні річі: фелони, стихарі, хоругви з національними мережками і стрічками, суконки під свєті дари, подушки під євангелія, шалі, обруси на престол мережані золотом, сріблом, штучними каміннями і кораликами, рушники і т. д. 5) Історичні строї (важне для аматорів нашої старовини й аматорських театральних гуртків: українські національно-історичні костюми мужескі й жіночі, як от: жупани, чумарки, байраки, горсетки, плахти, пояси і т. д. 6) Ручні роботи: готові вишивані мужескі й жіночі сорочки, як і окремі вишивки на сорочки. Вишивані рушники, скарпети, дамські й діточі блюзки і суконки цілі та самі вишивки. Стилеві українські вишивані та гафтовані краватки. Всі вишивки після найкращих мотивів Великої України (Полтавщини і Київщини) та Гуцульщини. Мережки, гафти, плісування, гердани, сумочки, торбинки і т. д. 7) Штучні квітки: шовкові, батистові, оксамітні й паперові для прикраси церков і домів.

Від доброї волі українського громадянства, а в першій мірі жіноцтва, тут у краю і за океаном, буде залежати успіх і розвій одинокої в цьому роді жіночої кооперативи „Труд" в Тернополі.

Управителькою робітні й інструкторкою курсів крою, шиття і рукодїль є п. Олена Лісова еміґрантка з Великої України.

Українське громадянство повинно зрозуміти вагу промислової жіночої кооперації і піти за гаслом часу: „Свій до свого" і „В єднанні сила". Подібні жіночі кооперативи повинні оснуватися в найкоротшому часі у всіх осідках філій „Союзу Українок".

Наші „русскі".

З табору польоно-„русских". — Комісарський конвентикль. — „Програма" польсько-„русских". — Продажа народнього майна.

„Панська ласка" на бистрім коні їде" — каже народня пословиця. Досвідчив цього на собі п. Іван Сас Лісковацький, недавній комісар „Нар. Дому". Панська ласка бистро переїхала над ним до денного порядку, обласкавши тепер нового польського комісаря п. Льва Черкавського, який з доручення вшехполяків засів на „древне-русскім" стільці в „Нар. Домі". Очевидно, така ласка не могла сплисти на нього безвідплатно. Правда, на недавно (13. квітня ц. р.) скликаному комісарському конвентиклі новоспечений комісар відмахувався від якихнебудь політичних зобовязань в користь „благодітелів", але настроєний в останніх часах на опозиційну ноту „Русскій Голосъ" дещо відмінно інтерпретує цю нібито відсутність зобовязань.

Та перш усього зупинімся на конвентиклі. По словам „Русск. Голоса" в конвентиклі взяло участь кількох провінціялів, „искушенныхъ и слабо-оріентирующихъ въ несложномъ (?!) комисарскомъ вопросѣ", десяток „львовскихъ шкурниковъ" і підібраний десяток „любопытныхъ".

До цього то „собранія" новий польський комісар виголосив промову „въ кафэ-шантанномъ тонѣ" русско-польським воляпіком, переконуючи наївних, „что никакихъ обязательствъ полякамъ не давалъ, а обѣщалъ только эндекамъ сотрудничество на время выборовъ". Ком. Л. Черкавський виступив проти істнуючої „Русско-Народной Организаціи" і „Русскаго Нар. Об'единенія" (пос. Серебреннікова) і — покликуючись на протекторат воєводи і визначних вшехполяків, взивав до заснування нової „русск-ої" організації. Після „програмової" промови Л. Черкавського, ще з подрібнішою „програмою" виступив відомий „старорусскій" інтелектуаліст адв. д-р Ал. Лисяк.

На „собранії" кинено клич поставлення „польоно-русск-ої" щоденної й тижневої преси і — по запевненням „Русскаго Голоса" рішено на ту ціль продати з майна „Нар. Дому" три більші будинки у Львові. Для здійснення винесених постанов і переведення організації вибрано 5-ти членний організаційний комітет (комісарський „байрат") в складі о. Жолкевського з Мацошина, о. Монцібовича з Куткора, О. Гукевича з Тернополя, студ. А. Хиляка і о. Гнатишака з Перемишлянщини.

Очевидно, польоно-русская чи серебренніково-русская організація — це справа „русских" і Поляків. Зовсім природно, що — не надаючи їй більшого значіння — не думаємо витрачати на боротьбу із дрібними закамарковими „організаціями" більше енергії, як це конечно потрібне. На всякий випадок слід їх мати на приміті і поборювати, як продукт вшехпольської політики.

Важнішою в даній хвилі вважаємо вістку про намірену польсько-русским комісаром продажу трьох будинків „Нар. Дому" у Львові для видавання польсько-русск-ої преси. Вже від довшого часу ходять чутки про те, що новий комісар носиться з думкою продажі великого комплексу будівель при вул. Зиблікевича (де тепер містяться СС. Василіянки) і одної з камениць при вул. Скарбківській. Майно „Нар. Дому" є майном українського народу, і ніякі комісарі чи „діятелі" не мають права його розпрапувати. Народня Організація Українців м. Львова та инші громадські чинники повинні в час занятися цею справою, поки вона ще не зайшла за далеко.

Біржа.

Америк. дол. 10·00 — 10·10, канад. дол. 9·85 — 9·90, чеські кор. 0·26.00 — 0·26.50 леі 0·3,00 — 0·3·50, франки фр. 0·30·00 — 0·31·00, фр. швайц. 1·70 — 1·75, англ. фунти 43·00 — 43·50.

Золото. 20 кор. 35,00 —36·00, 20 франк. 32·50—33·00; 20 марк. 42·00 —42·50; 10 руб. 45·00—46·00.

Срібло. Австр. кор. 0·72·00—0·76·00, 5 ав. кор. 3·80—4·00, фльорени 1·90—2·.0, рубл. 3·00 — 3·20, рубель дрібним сріблом 1·50 —1·60.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50 ячмінь галицький бров. —,— до —,—, овес гал. 22,50—23·00.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Соціялісти виступили з уряду. — Перед димісією Скшинського.

20. IV. на засіданні клюбу ППС. пос. Марек здав звіт із переговорів у справі усталення екон. програми уряду. Після дискусії ухвалили резолюцію: Ц. Вик. Ком. ППС. відкидає програму мін. скарбу і ковл. уряду, як ворожу працюючій клясі і поручає тов. міністрам виступити з уряду. Заразом висловлює їм за труди щире признання і подяку. В пол. мін. Барліцький і Земенцький вручили през. мін. просьби димісії з умотивуванням. През. мін. Скшинський поїхав до Бельведеру в інформаційних цілях і подав йому димісію соц. міністрів.

През. Войцеховський прийняв димісію мін. сусп. робіт Барліцького та мін. праці і сусп. опіки Земенцького. Рівночасно поручив держ. підсекретареві Рибчинському керовництво мін. сусп. робіт, а держ. підсекретарові Янковському керовництво мін. праці і сусп. опіки.

Опісля прем. конферував із мін. військових справ ген. Желіговським і мін. скарбу Здзєховським. Вечером Скшинський конферував у президії ради мін. з пос. Хаціньским. Хаціньский у соймі заявив журналістам, що прем. Скшинський рішився подати до димісії в середу на засіданні ради міністрів.

Пос. Хаціньский заявив, що тепер можливі дві евентуальності: або партії вишукають шефа кабінету, цебто в особі премієра, або прийде до керми урядничий кабінет през. річипосполитої. У соймі колах думають, що ця друга концепція більше можлива до здійснення.

За розвязання сойму і сенату.

20. IV. на засіданні сойму поставлено внесення ХД. на зміну конституції, а саме уст. 26. Внескодавці вносять, щоби „сойм і сенат могли розвязуватися на основі власної ухвали більшістю двох-третих голосів при присутності законної половини послів згл. сенаторів. Колиб ухвалили це рішення сойм розвязався би з самого права і відворотно. През. річипосполитої може розвязати сойм і сенат відручним письмом підписаним през. ради мін. Вибори відбудуться до 90 днів від дня розвязання сойму. Реченець виборів визначиться або в ухвалі сойму згл. сенату або у відручнім письмі президента". Внесення підписали члени клюбу ХД., ЗЛН. і НПР., отже має воно передбачену скількість голосів 111, що є конечне для зголошення зміни конституції.

Італія проти анексії Бесарабії.

На нову інтервенцію Румунії в італійського уряду, заявив італійський уряд, що зогляду на добрі взаємини з СРСР., мусить відкинути ратифікацію анексії Бесарабії Румунією.

Розправа проти вбийника Ліндого.

Слідство проти вбийника Ліндого, сержанта Тшмєльовського вже майже закінчене. Акт обвинувачення виготовлять у двох найблизших днях. Одначе розправа відбудеться в звичайному поступуванні перед військовим судом. Наглого суду не буде, хоч і в звичайному поступуванні грозить обвинуваченому кара смерти, коли вислід розправи виявить, що ділав із премедитацією.

НОВИНКИ.

— **Почтові складанки** розсилаємо з нинішним числом, та просимо П. Т. передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплату належить присилати прямо до Адміністрації, яка на місяць травень 1926. виносить 4·50 золотих.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" світило знов величезними білими плямами. Сконфісковано в ньому більшу часть статті „Проказа" (в 4 місцях) і одно місце й заголовок статті про Грабського як реформатора українського шкільництва. Це 40-а конфіската нашого органу в цьому році.

— **Заборона демонстрацій 1. травня.** Адміністраційні власти в Варшаві одержали розпорядок мін-ства внутр. справ, яким заборонює уладжувати дня 1. травня всякі вуличні походи і збори під голим небом без спеціяльного дозволу. Дозволені будуть лише збори в замкнених льокалях.

— **Скликання Сесії Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету.** На одному з останніх засідань Великої Президії ВУЦВК-ту під проводом Петровського рішено скликати 3-ту Сесію ВУЦВК-ту на день 17. травня ц. р. Для сесії принято такий порядок: 1) чергові господарські завдання, 2) реферат Народнього Комісара Фінансів про зміни в державному буджеті України, про місцевий буджет, про єдиний сільсько-господарський податок, 3) реферат Наркома земельних справ про виконання праці в ділянці землеустрою і про передачу лісів селянству, 4) Плян відбудови цукрового промислу, 5) реферат Наркома торговлі про стан споживчої кооперації на Україні, 6) кодекс законів про родину, шлюби, акти громадського стану, 7) Підсумки перевиборів Рад у 1925—26 р., 8) затвердження законів, ухвалених урядом і біжучі справи.

— **Українська мова на залізницях України.** Останніми часами проходить на українських залізницях живий українізаційний рух. Всі назви станцій і всі написи на станціях є у двох мовах: українській і російській. Також у двох мовах українській і російській переробляють усі написи на вагонах, що курсують на території УСРР. Всі вивіски на вагонах, що вказують напрям їзди будуть тільки на українській мові, якщо ті вагони не виходять поза територію України, натомісць такі вивіски будуть виключно на російській мові, якщо вони їдуть поза межі УСРР. Проїздні білети, плацкарти і инші дорожні залізничі документи друкуються на двох мовах українській і російській якщо остання стація їзди положена поза межами України, тоді пасажири діставатимуть білети друковані виключно на російській мові. Всякі вантажні посвідки, акти про дарові проїзди будуть друковані також на двох мовах. Телеграми між стаціями на території УСРР. можуть бути на двох мовах: українській і російській.

— **Культурно-освітні установи по селах на Україні.** На протязі двох останніх літ число культурно-освітних установ по селах зросло з 3,155 до 9,600. На те число складається 2,700 сільських будинків і 6,888 чит. читалень. Недавно розіслала центральна управа сільських будинків по українських селах до бібліотек 700,000 книжок ускового змісту. Пересічно на кожний сільський будинок випадає 625 книжок. Робітничих клюбів є на Україні 870. Вони обслуговують заледви 20 відсотків усього робітництва.

— **Українська Академія Наук і Японія.** Хемічний факультет Токійського Університету в Японії надіслав до Української Академії Наук свої наукові видання з проханням обмінюватися взаїмно видавництвами.

— **Кінофікація села на Україні.** Кінофікація села поступає на Україні значно вперед. Кінові апарати достарчає для сіл Всеукраїнське Фотокіноуправління. Крім того закуплено недавно у Франції 600 апаратів. Їх теж мають розмістити по селах. Дотепер уставлено їх по селах уже 200. Число сіл, що розпоряджають власними кінами дійшло вже до 720. Переважно в кожну округу призначено 10—15 апаратів, що будуть розміщені по селах. За випозичування фільмів для сіл встановлено незначну оплату.

— **Нова фабрика в Київі.** В Київі приступають до будови нової фабрики. Буде це перша й одинока на Україні фабрика фотографічних пластинок. Крім тих останніх фабрика буде виробляти також рентґенівські пластинки, яких недостачу відчувають тепер дуже болючо всі рентґенівські кабінети. Фабрику будують по найновішим вимогам техніки.

— **Найкраща посада в Польщі** є посада ката. Так бодай виходило би з інформацій брукової львівської польської преси, яка каже, що є він контрактовим урядовцем і одержує плату четвертої ранґи державного урядовця, а крім цього кошти водорожі і твз. „дієти". За кожне виконання функції повішення одержує 60 зол. Має він, кажуть, 31 літ і є скінченим студентом медицини. Називається офіціяльно „Мацієвський", бо дійсного прізвища нікому не зраджує.

— **З темної хроніки.** Мешканці Стоянова матимуть цікавий матеріял до розмов. Перед судом стане чудодійниця Юлія Гучинська, яка „проганяла чорта" з селянина з Волині, Олекси Івануся. Ходив селянин до неї кілька разів, а за кожним разом мусів за штукарство „чесниці" платити більше грошей: 6 зол., 60 зол.

Франція невдоволена Італією.

Політика Мусолінія супроти Німеччини, Австрії, Югославії та Англії.

Франція щойно після подорожі Мусолінія до Триполісу почала думати поважніше над наслідками італійської політики, яка зазначила свою лінію не відлині. Цій болючій темі присвячує редактор „Матена" більшу статтю, прийшовши до пересвідчення, що основи політики обох держав нині зовсім ріжні. Франція бажає мира, закріплення істнуючого стану, Італія — боротьби, виборювання щораз нових терепів свого впливу. Правда, Італія під проводом Мусолінія є ворожа до Німеччини; але це ворожнеча не основана на якихсь розумових мотивах, а наскрізь чуттєва. Щойно тоді, колиб уся політика Льокарна збанкротувала, тоді істнує можливість зближення Італії з Німеччиною. І то виключно на ґрунті спільної лінії супроти Австрії. Питання злуки Австрії з Німеччиною хвилює Мусолінія давно. Він має аж кілька проєктів розвязки цього дразливого питання. Якийсь час думав він про поділ Австрії між Італію, Югославію, Мадярщину та Чехословаччину. (Льокарно своїм боком разом з гаслами про права національностей, а диктаторська політика — своїм. Це, ясно, не рефлексія, французького денника). З огляду на те, що такий плян покищо неосяжний, виступив Мусоліні як протектор Малої Антанти. Коли Югославія хотіла підписати гарантійний пакт, за порукою Франції та Італії, Мусоліні відповів Нінчічові: „Або Франція або Італія, але не обі разом". Далі йдуть пляни на Балканах. Мусолініому всміхається поділ Альбанії і спільна політика з Грецією на Егейськім морі. Італія навіть порозумівається з Англією щодо інтересів в Абисинії. Редактор „Матена" дає раду Франції та Англії вести спільну кольоніяльну політику і для святого спокою, щоби оминути інтриг, відступити добровільно дещо з їх мандатів Італії або Німеччині.

Як працює польська пропаґанда.

З приводу побуту Поль-Бонкура в Польщі.

Низка підписів під відомим французьким маніфестом проти „білого террору в Польщі" з травня 1924 р. починається ось-як: Paul Painlevé, Edouard Herriot, Léon Blum, Paul-Boncour. Після цих чотирох визначних політиків ідуть підписи учених, письменників і публіцистів.

Польський журналіст в Парижі, Stéphane Aubac, в своїй брошурі „La vérite sur les minorités nationales en Pologne" („Правда про національні меншости в Польщі"), написаній з приводу згаданого маніфесту, описує таку сцену:

„Ми відвідали одного з тих, що підписали маніфест, славного французького вченого, який також, не надумуючися, дав свій підпис, щоб напятнувати розпаленим залізом нарід, з давніх давен союзний з його народом.

— Пане — сказали ми — Ви займаєте почесне місце у великих польських установах. Коли Ви були в Варшаві, перед Вами розкрилися всі рамена і всі серця. Вас приймали так, як приймають тільки в Польщі. Ви ходили по цвітах. Ваш портрет прикрашував часописи, а довгі статті величали Вашу вченість і Ваш характер. Ентузіястичні приняття й горячі овації показали Вам Польщу, яка вірить своїм приятелям і є щаслива, коли може виявити їм свою радість і подив. Вас приймали всі великі роди і всі найвищі особи республики. Коли память мене не милить, Ви навіть привезли зі свого побуту в Польщі скромну памятку: літографований перґамін, заповнений підписами всіх великих дам польських, які хотіли таким чином виявити свою зворушливу почесть одному з найбільше славних учених Франції. Ці підписи Ви зберігаєте в оправі і показуєте Вашим гостям. За все те Польща також одержала Ваш шановний підпис, одначе під документом, який виставляє її на позорище. Коли Ви підписали той документ, то без сумніву тому, бо Вас переконали, що Польща угнітає своїх громадян.

— Ні, була відповідь, — мені не дали ні доказів ні подробиць про те, що режім у тюрмах Польщі оставляє багато до бажання. Мені тільки сказали, що в польських тюрмах часто зле поводяться з політичними вязнями. А що просили мене запротестувати проти того злого поведення, я запротестував, не провірюючи документів і не глядючи причин. Чи це вязні політичні, чи звичайні, коли з ними поводяться не по людськи, все треба протестувати проти цього. І я це зробив.

Це все. Це все, що відповів цей визначний представник французької науки, щоб виправдати непростиму помилку, яку він зробив, підписуючи фальсифікований документ".

Стільки п. Обак, який — знаю це від інтересованих — так само обходив усіх тих, що підписали згаданий маніфест. І певне не він один. В результаті польська пропаганда може тріюмфувати: всі визначніші особи, які підписали згаданий маніфест, таким чи иншим способом заманіфестували своє „навернення" на приятелів Польщі.

Очевидно, Пенлеве,Ерріо, Поль-Бонкур, виступаючи в імені Франції, мусять числитися з фактом французько-польського союзу. Одначе їх виступи далеко-далеко переходять межі урядової ввічливости, як це наново доказав Поль-Бонкур підчас свого побуту в Польщі.

Щож, його приймали так, „як тільки в Польщі вміють приймати". Бенкети, цвіти, дами... — як каже п. Обак.

Так працює польська пропаганда.

Прага, 18. IV. 1926.

Проф. д-р М. Лозинський.

Українська жінка в кооперації.

(Стаття надіслана.)

„Благодати", що як з рога обильности посипалися на український нарід в часах повоєнної реакції, дали поміж завзятим сусідам, на їх велику втіху думати, що ми остаточно мусимо капітулювати і зденаціоналізуватись. Одначе показалося, що всі атаки і драконівські переслідування були марними перед організованою силою народу. Вони не зломили ні його творчого духа, ні підприємчивости, ні єдности.

Гірка доля переконала нас, що лише наука, знання і спільна праця — це найпевніщий шлях до визволення національного й особистого, т. є. шлях народнього добробуту. Нема отже нічого дивного, що українська кооперація — консумційна і кредитова — швидким темпом кромощує собі дороги з найдальші закутини нашого краю, набирає певної ваги й розцвіту.

На полі української продукційно-промислової кооперації наше жіноцтво держить, покищо, провід у своїх руках. Воно вже зорганізувало цілу низку промислових кооператив, як в центрі краю у Львові так і на провінції (Тернопіль, Перемишль, Коломия, Збоpів і т. д.). В них кооперативно-промислових закладах навчають теоретично і практично крою, шиття, модерства, вишивання, гафтування, гачкування, плісування, мережкування, виробу штучних цвітів і ин. ручних робіт, так необхідних в житті жінки.

Хочемо на цьому місці сказати пару слів про нашу тернопільську жіночому кооперативу „Труд", котра має тільки що наведені заведення і дає своїм ученицям практичне знання в обсягу крою, шиття і ручних робіт, як для потреб власних, так рівнож і можність певного, сталого для себе заробітку, як сили фахової.

Жіноча кооператива „Труд" у Тернополі заложена 10. грудня 1923 року; членів має 133 (висота

М. ГОЛУБЕЦЬ. 5)

Петро Холодний.

Три жінки, а кожна по свойому зареаґувала на факт, що вбито їм їхнього любка. Він, той вбитий, що в сміливому перспективічному скороченні простягся в усю глибину картини, любив їх трьох, усіх трьох обманював, конфлікт назрів до катастрофи і ось її фінал. Три жінки окружили тіло вбитого красуня. Одна білявка—заходиться від сліз, друга нахилюється до його губ, а третя чорнява, стоїть мов скаменіла з затиснутими устами й очима, в яких — важко сказати—що малюється: німий одчай чи неменше вимовна своєю мовчанкою радість, що конфлікт доведено до безвідкличного кінця... Це леґенда, „сюжет", чи зміст композиції —картини, для тих, кому потрібно цього пояснення. Але гляньмо на той нагально розірваний вінок постатей, якого не в силі зєднати навіть ґрупа плакучих беріз на горизонті, й відчуємо в чому діло, без леґенди. Сталося щось страшного своєю невідкличністю, зпоміж збитого копитами жита проглядають блакитні волошки і маком процвітають кріваві плями, а чейже картина нас не лякає, не проймає морозом. Уявім собі, що зробив би з цього „сюжету" Рєпин, той сам, якого „Іван Грозний" заставляв божеволіти глядачів. Чи йому відповів би той серпанково ніжний рисунок цілости з невинною блакитю літнього небосклону, свіжою зеленю беріз і тою повінню блідо-золотого жита? І це, на мою думку, основна, індивідуальна прикмета, яка робить цю прекрасну картину твором українського духа. Послухайте української народньої пісні, що співає про трагедію розбитого серця, про місяць, що повинен зайти за хмару, коли зрадить милий, про ті сади, що не всі цвітуть, хоч весною розвиваються, а відчуєте, як дуже перейнята тим щирим золотом українського погідного серця композиція Холодного.

Про портрети Холодного можнаб написати монографію. Усі вони мальовані одною рукою і вичуті одним серцем, такі пропасти поміж німи, як поміж людьми. Ось генерал-хорунжий Безручко, gloriosae divisionis ucrainiensis praefectus — сильне виразом, монументально подумане погруддя військового начальника, що в слушний час, шаблею будував Україну, ось старий досвідчений ґенерал і військовий теоретик Юнаків, якого очі бачили так багато, морщини на лиці порисувалися так густо і глибоко, що немає вже катастрофи, якаб його здавила, немає неможливости, якаб здивувала цього розумного старця. А там живе й енерґійне обличча ґенерала Сінклера, легкодушний профіль публіциста, самовдоволена усмішка уенерівського дипльомата. Чи требаб було портретного мистецтва, навіть в тому суто-реалістичному розумінні, яке дав Холодний в галерії портретів першої виставки „Гуртка", колиб не було цього неменше індивідуального відношення артиста до кожного із своїх моделів, тої не зимно вирозумованої чи не гаряче вичутої тенденції—даги не приладкову відбитку фотоґрафічної пластики з поверхні людської голови, але синтези її нутра, тайну її думок і почувань? А це в першу чергу прикмета портретів Холодного, прикмета, яка могутніє і розвивається від портрету до портрету.

Талановитою спробою відсвіжения чарів старої української іконописі була маленька, але не менше чарівна картина Холодного: св. Зосим і Саватій.

В несповна рік після закриття першої виставки „Гуртка", виповнений інтензивною організаційною працею, відкрито в травні 1923 р. другу виставку, на якій виступив Холодний з кількома портретами, двома ширше закроєними композиціями та великою кількістю етюдів.

Найбільш інтересний з портретів поясний портрет учениці артиста Ольшанської-Стефановичевої був свого рода обявленням в портретній творчости Холодного. В порівнанні з давнішими жіночими портретами нашого артиста, який з далеко кращими успіхами малював досі рішучі в характері мужеські обличча, цей портрет вражав фінезійністю техніки, яка дала артистові змогу підкреслити в ньому специфічно-жіночий елемент, що з лагідного обличча „Джоконди" вглядає до нас очима кітки, мягкої й пестливої, одначе неменше небезпечної й небезпечної.

Сонящним спомйном давно минулих „добрих часів" була його „Бабця", що в криволінії часів Бідермаєра пливе стежкою поміж срібно-зеленими житами. Картиною, яка підкреслювала вперті шукання артиста за загубленою душею старої української культури, була на цій виставі ікона-композиція „Цариця Небесна" (тепер є вона в Нац. Музеї), якої ритмічний рисунок зніверював уже живі дотепер в малярській творчости Холодного цінности виразу й кольориту. На цій композиції можна було наглядно переконатися, як Холодний поволі, не спішучись, з флеґмою працьовника хемічної лябораторії, упевнено закріплюючи осягнене, йде своїм шляхом. Дійшовши до праджерел мистецької культури народу, пробившись крізь налет посторонніх, неорґанізованих наверстувань, Холодний викликає враження творця, який найшов уже ключ-заклятте до брам таємного Сезаму.

Третя з черги виставка „Гуртка" уладжена осінню 1924 р. була вже потухаючим проблиском цього тіпового для наших умов і настроїв соломяного вогню, яке з такою силою освітлювало виставкові стіни першої з виставок. Стінка Холодного, що як і попередніх років не переставала бути „ґвіздком" виставки, тепер помітно побліднла. А були там два добрі портрети (п. В. Вічковської й Ю. Романчука) та чарівна, хоча й скромна в помислі ікона Богородиці. Одна з тих ікон Холодного, що зайвий раз доказувала, як глибоко вчувся артист в атмосферу, яка царить поміж землею й небом, єднаючи одно з другим. Портрети компоновані по лінії виразу з помітним підвищенням краскової гами, пейзажні і цвіткові етюди, як завсіди чарівні, а навіть теплі. Одначе все те не вносило в характеристику Холодного нічого нового так само, як низка його перцевих рисунків доказувала, що Холодний навіть міняючи техніку і матеріал, не перестає бути собою. Доводилось жалкувати, що на виставці не найшовся мальований в 1924 р. портрет-памятник полк. Д. Вітовського, який міг внести дещо життя і руху в тиху сьогорічну стінку Холодного.

(Продовження буде.)